

HERBERT SPENCER (1820. – 1903.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Rodio se kao sin učitelja u Derbyju. Neko je vrijeme bio samo pomoćni pučki učitelj da bi se uz to bavio i konstrukcijom satova. Kasnije je pošao na studij tehnike i postao inženjer na željeznici. No ni tu se nije osjetio zadovoljnim. Napustio je posao i dao se u slobodne pisce. Zaposlio se u redakciji liberalističkog časopisa *The Economist*. Svojom marljivošću postao je jedan od najplodnijih engleskih znanstvenih pisaca. Obrađivao je tematiku od biologije i psihologije do filozofije.

Kroz 36 godina neumornog rada objavio je niz svojih djela iz područja filozofije pod naslovom *Sustav sintetičke filozofije*. Spencer je značajan nositelj engleskog empirizma u 19. st. S njegovim se imenom povezuju i druga dva pokreta tog stoljeća, a to su razvoj (evolucija) i napredak. Evolucija prema Spenceru nije rezultat zakona ili ideja, kao kod Hegela, već ona kao kod nekog metafizičara čini bit čitave prirode. Ona, poput neke prašine, sve izvodi iz sebe, bilo to anorganskog, organskog ili duhovno-moralnog sadržaja. Spenceru nisu potrebne prirodne selekcije, kao Darwinu, jer progresivno nastajanje proizvodi uvijek nove forme na temelju materijalnog svijeta i sukcesivnih promjena. Evolucija je kozmički princip, ali najviše pogađa čovjeka. Ljudske istine i vrijednosti tumače se nasljednim iskustvima vrste koje se trajno poboljšavaju, makar one izgledale apriornima. Stoga je evolucija za čovjeka ujedno i poziv na uvijek novi napredak. Kao što se naše sadašnje spoznavanje i vrednovanje razvilo iz spoznaje i vrijednosti koje nam je, u biti, vidljivo već kod životinje, tako se oni i sad moraju dalje razvijati prema višim istinama i vrijednostima. Time je Spencer zastupao iste tendencije kao i Darwin. Svakako, ta dva imena spadaju u popularne zastupnike mišljenja evolucije i napretka u 19. stoljeću.

Spencer svoje evolutivne principe prilagođuje, kako na različite stupnjeve ljudskog života, tako i na socijalni život čovjeka na području njegove svijesti i samosvijesti. Tek sociologija može protumačiti zakonitosti razvoja društvenog procesa. Društveni organizam možemo protumačiti u analogiji s pravim organizmom. Zato i u društvu postoje rast, nasljeđivanje, prilagođavanje i sl.

U etici također vlada zakon razvoja. Zato se moralni i pravni principi kroz povijest mijenjaju. Budući da treba naći sredinu između pojedinačne i društvene težnje za srećom, regulaciju

moralnih odnosa može provesti samo um. Spencer tako zapravo zastupa "racionalni utilitarizam" odnosno "naturalistički evolucionizam" koji je razradio u puni filozofski sustav. Taj pak sustav započinje s prirodnim znanostima s kojima povezuje i filozofske misli. Filozofija, stoga, kod Spencera ima samo zadaću sinteze i generalizacije. Ona tek stvara jedinstvo i red među spoznajama prirodno-znanstvenog područja.